

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЧДТУ

протокол № 7.11.2025

Існова вченої ради ЧДТУ

Іван Григор

Наказ від 7.11.2025 №356/03-03

**ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНГУ
(ЦЬКУВАННЯ) ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО
ВПЛИВУ У ЧЕРКАСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

Черкаси – 2025

1. Загальні положення

1.1. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в у Черкаському державному технологічному університеті (далі – Порядок) є внутрішнім нормативно-правовим актом, що визначає основні поняття, суб'єкти, етапи, заходи щодо виявлення та запобігання випадкам булінгу (цькуванню) у Черкаському державному технологічному університеті (далі – ЧДТУ, університет, заклад вищої освіти) в руслі політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням та підтримки рівності у закладах вищої освіти. Як невід'ємна складова сучасної демократичної освітньої системи, така політика спрямована на створення безпечного, інклюзивного безбар'єрного середовища, де кожен/кожна учасник/учасниця освітнього процесу може вільно реалізовувати свої права та потенціал незалежно від статі, раси, етнічного походження, мови, віку, сексуальної орієнтації, тендерної ідентичності, інвалідності, релігійних переконань та інших захищених ознак.

1.2. Порядок розроблено відповідно до статті 6 Закону України «Про освіту», статей 3, 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», статті 7 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Стратегії впровадження тендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 року № 1163-р, «Методичних рекомендацій щодо впровадження політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням та підтримки рівності у закладах вищої освіти», згідно з Правилами внутрішнього розпорядку ЧДТУ з метою забезпечення відповідності необхідним стандартам у сфері захисту прав людини, запобігання дискримінації, сексуальним домаганням, а також забезпечення рівних прав і можливостей усіх учасників освітнього процесу, що сприятиме побудові довіри до механізмів захисту в академічному середовищі.

1.3. Суб'єктною сферою застосування Порядку є працівники і працівниці університету, здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються, зокрема представники органів студентського самоврядування, студентських ініціатив та об'єднань; інші особи, залучені до діяльності закладу як слухачі, абітурієнти тощо.

1.4. У цьому Порядку терміни вживаються у таких значеннях:

конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною потреб, інтересів, соціальних установок, планів тощо у свідомості окремої особи, яке виникає в міжособистісних взаємодіях окремих осіб чи груп;

булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу (учасники освітнього процесу, відповідно до ст.52 ЗУ «Про освіту» – це здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється університетом), внаслідок чого могло бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого;

сторони булінгу (цькування) – це безпосередні учасники випадку – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); однією зі сторін випадку булінгу (цькування) обов'язково є малолітня чи неповнолітня особа;

кривдник (булер) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, котра вчиняє булінг (цькування) по відношенню до іншого учасника освітнього процесу;

потерпілий (жертва булінгу) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, стосовно якої було вчинено булінг (цькування), в результаті чого безпосередньо заподіяно фізичну, психологічну, матеріальну шкоду, приниження, страх, тривогу, підпорядкування інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції;

спостерігачі – безпосередні свідки та/або очевидці випадку булінгу (цькування);

наслідок булінгу (цькування) – фізична, психологічна, матеріальна шкода, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або соціальної ізоляції потерпілого;

учасники булінгу (цькування) – сторони булінгу (цькування), інші заінтересовані особи у запобіганні та протидії булінгу (цькування) в закладі освіти, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюються закладом освіти;

фізичне насильство – форма насильства, в тому числі при вчиненні булінгу (цькування), що включає штовхання, зачіпання, підніжки, бійки, стусани, ляпаси, удари та інші дії, які завдають біль і тілесні ушкодження тощо;

психологічне насильство – форма насильства, в тому числі при вчиненні булінгу (цькування), що включає образи, поширення неправдивих чуток, ізоляція, ігнорування, бойкот, відмова від спілкування, погрози, маніпуляції, шантаж тощо;

економічне насильство – форма насильства, в тому числі при вчиненні булінгу (цькування), що включає дрібні крадіжки, пошкодження або знищення особистих речей, вимагання грошей, їжі тощо;

сексуальне насильство – форма насильства, в тому числі при вчиненні булінгу (цькування), що включає образливі жести, висловлювання, призивська, жарти, погрози, поширення чуток, обмацування сексуального (інтимного) характеру та /або змісту, сексуальні домагання тощо;

кібербулінг – булінг (цькування), який вчиняється із застосуванням засобів електронних комунікацій (фото, відео- і аудіофіксація);

віктимблеймінг (звинувачення постраждалих осіб) – перенесення вини за те, що трапилося, зокрема за вчинене правопорушення, з кривдника на постраждалу особу;

харасмент – будь-які образи за статевою ознакою, непристойні жарти і висловлювання сексистського характеру на адресу особи;

мобінг (цькування) – систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників, спрямовані на приниження честі, гідності, ділової репутації працівника; проявляється як психологічний та/або економічний тиск, у тому числі з

використанням електронних комунікацій; систематичне вороже і неетичне ставлення одного або кількох людей проти іншої людини;

ретравматизація (повторна травматизація) – процес повторного переживання травматичного досвіду або подібного емоційного стресу, що ускладнює відновлення;

постраждало-орієнтований підхід – комплексний підхід, що передбачає визнання, повагу та захист прав і гідності осіб, які зазнали будь-яких форм дискримінації, сексуальних домагань, інших порушень шляхом створення чутливих, безпечних, недискримінаційних процедур реагування, забезпечення підтримки та запобігання повторній віктимізації і травматизації з урахуванням потреб та вразливостей постраждалих осіб і розумінні тендерної зумовленості насильства;

травма-інформований підхід – комплексний підхід, що передбачає розуміння та визнання того, як травма може впливати на поведінку, емоційний стан, навчання та соціальні взаємодії особи, і ґрунтується на принципах поваги до людської гідності постраждалих, створення безпечного середовища, а також недопущення повторної травматизації під час надання допомоги, комунікації чи прийняття рішень.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», а також у «Методичних рекомендаціях щодо впровадження політики протидії дискримінації, сексуальним домаганням та підтримки рівності у закладах вищої освіти» і Правилах внутрішнього розпорядку ЧДТУ.

1.5. До булінгу (цькування), який вчиняється стосовно неповнолітньої чи малолітньої особи та/або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти, відносяться випадки, які відбуваються безпосередньо приміщенні закладу освіти та прилеглих територіях та/ або за його межами, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

2. Суб'єкти та порядок реагування на випадки булінгу (цькування) у Черкаському державному технологічному університеті

2.1. Суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування) у ЧДТУ є:

2.1.1. Ректор;

2.1.2. Проректор з гуманітарно-виховних питань;

2.1.3. Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування).

2.2. Діяльність суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) здійснюється на принципах: законності; відкритості та прозорості; дотримання прав і свобод людини; поваги та неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування); конфіденційності; взаємодії та співпраці; невідкладного реагування; комплексного підходу; нульової толерантності до будь-яких форм дискримінації та насильства; нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки; забезпечення постраждало-орієнтованого та травма-орієнтованого підходів; презумпції довіри до скарг постраждалих осіб; недопущення їх ретравматизації.

2.3. Підставою для реагування на випадки булінгу (цькування) є заява або повідомлення про випадок та/або підозру його вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та/або такою особою стосовно інших учасників освітнього

процесу, отриманої суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування). Повідомлення можуть бути в усній та/або письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації (телефон, соціальні мережі, електронна пошта, електронні месенджери, офіційні вебресурси та ін.), зокрема «Скринька довіри» ЧДТУ.

2.4. Повідомляти про випадки булінгу (цькування) у ЧДТУ може будь-яка особа, учасником або стороною якого вона стала або яка підозрює про його вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та/або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, або про який отримала достовірну інформацію.

2.4.1. У процедурах розгляду скарги, якщо заявник/ця чи особа, щодо якої подано скаргу, є неповнолітньою, та її вирішення від їхнього імені беруть участь законні представники.

2.5. Формами реагування на скарги і випадки булінгу є:

адаптивне реагування, що передбачає внутрішнє вивчення і врегулювання ситуації за спрощеною процедурою, із фокусом на безпеку, підтрмку та зміну умов для постраждалої особи; повнолітні учасники освітнього процесу зобов'язані вжити заходів невідкладного реагування у разі звернення дитини та/або якщо вони стали свідками булінгу (цькування) (оцінити рівень небезпеки життю та здоров'ю сторін булінгу (цькування), негайно втрутитись із метою припинення небезпечного впливу, надати (за потреби) невідкладну медичну та психологічну допомогу, звернутись до органів охорони здоров'я для надання медичної допомоги тощо);

внутрішнє розслідування, що є формалізованою перевіркою фактів з метою ухвалення рішень щодо відповідальності, у тому числі дисциплінарної, та/або інформування компетентних уповноважених органів. Обидві форми мають ґрунтуватися на принципах травма-інформованого та постраждало-орієнтованого підходів, з дотриманням конфіденційності та прав постраждалої особи та інших учасників відповідних процедур.

Внутрішнє розслідування має проводитись згідно з нормами трудового законодавства України, а також інших нормативно-правових актів, в тому числі внутрішніх актів університету, що регулюють це питання.

2.6. Ректор:

2.6.1. визначає наказом склад комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) з метою проведення розслідування (далі – Комісія);

2.6.2. у разі, якщо у скарзі щодо булінгу йдеться про можливі випадки насильства або жорстокого поводження з неповнолітньою особою, Комісія невідкладно передає таку скаргу ректору, який, розглянувши скарги про випадки насильства або жорстокого поводження з неповнолітньою особою, протягом однієї доби з моменту надходження такої скарги та у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження, невідкладно повідомляє про це батьків, інших законних представників неповнолітньої особи, а також письмово повідомляє уповноважений підрозділ органу Національної поліції України та службу у справах дітей. У разі, якщо у скарзі йдеться про інші види насильства, зокрема гендерно зумовленого, Комісія, з урахуванням найкращих інтересів дитини, невідкладно інформує ректора, який, у свою чергу, інформує її законних

представників про надходження скарги, початок відповідних процедур та їхні права та обов'язки;

2.6.3. визначає наказом особу, відповідальну за підготовку матеріалів для засідань Комісії (шляхом опитування учасників випадку, з'ясування наявності фото та відеофіксації психологічної характеристики сторін тощо);

2.6.4. у своїй діяльності на інформаційному та організаційному рівнях сприяє створенню середовища, в якому повага до людської гідності є невід'ємною частиною відносин із неповнолітніми особами, співпраці з партнерами та іншими уповноваженими суб'єктами; де всі учасники і учасниці освітнього процесу розуміють цінності недискримінації та рівності, а також повинні дотримуватись їх у своїй діяльності та публічних висловлюваннях (повідомленнях), зокрема, керуючись засадами гендерно чутливого, недискримінаційного мовлення.

2.7. Проректор з гуманітарно-виховних питань:

2.7.1. інформує особу, яка звернулася із заявою щодо булінгу, про подальший порядок її розгляду;

2.7.2. скликає засідання Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) не пізніше, ніж три робочі дні з дня надходження заяви про випадок або підозру з метою планування та застосування необхідних заходів реагування;

2.7.3. у разі отримання доручення від ректора не пізніше однієї доби повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України про звернення, одного з батьків або законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи про випадок булінгу (цькування); для невідкладного надання психологічної допомоги (за потреби) інформує територіальний орган (підрозділ) служби у справах дітей та/або центр соціальних служб для сім'ї дітей та молоді;

2.7.4. розробляє і підтримує заходи з просування рівності та недискримінації, протидії булінгу, сексуальним домаганням та ін.

2.8. Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) є колегіальним органом, засідання якого скликаються в кожному окремому випадку надходження заяв про випадки булінгу (цькування).

2.9. До складу Комісії входить проректор з гуманітарно-виховних питань та інші зацікавлені особи (педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники). До складу Комісії обов'язково входять особи з числа органів студентського самоврядування та первинної профспілкової організації ЧДТУ.

2.10. До участі в засіданні Комісії можуть бути залучені сторони булінгу (цькування) (за потреби), один з батьків або законних представників малолітнього чи неповнолітнього кривдника та потерпілого, представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування).

2.11. Комісія не пізніше ніж три робочі дні з дня надходження заяви або повідомлення починає процес розгляду: розглядає скаргу, перевіряє її зміст, вчиняє інші дії для виявлення, чи мало місце порушення, та приймає рішення протягом 30 днів з початку розгляду скарги. Якщо в місячний термін вирішити порушені у скарзі питання неможливо, і є обґрунтована необхідність продовжити термін розгляду скарги, Комісія встановлює необхідний термін для її розгляду, про що повідомляється особі, яка подала скаргу. При цьому загальний термін розгляду скарги не може перевищувати 45 днів.

2.12. Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) на своїх засіданнях розробляє пропозиції та рекомендації з питань, що належать до її компетенції.

2.13. За підсумками роботи комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) складається протокол. За виконання та моніторинг запланованих заходів відновлення та нормалізації психологічного клімату та визначених рекомендацій для учасників булінгу (цькування) згідно з протоколом засідання комісії відповідає проректор з гуманітарно-виховних питань, або особа, яка її замінює відповідно до наказу ректора.

2.13. Повноваження комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) у Черкаському державному технологічному університеті:

2.13.1. розгляд та аналіз матеріалів за результатами проведеного розслідування щодо з'ясування обставин на підставі заяви про булінг (цькування);

2.13.2. визначення сторін булінгу (цькування), можливих причин та необхідних заходів для їх усунення;

2.13.3. планування заходів стабілізації психологічного клімату у колективі, формування емпатії між сторони булінгу (цькування) та надання соціальних та психологічно-педагогічних послуг сторонам булінгу (цькування), в тому числі із залученням необхідних фахівців із надання правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги тощо;

2.13.4. формування рекомендацій для педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників закладу освіти щодо доцільних методів навчання та організації роботи з малолітніми чи неповнолітніми сторонами булінгу (цькування) та їхніми батьками або законними представниками;

2.13.5. формування рекомендацій для батьків або законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування);

2.13.6. поширення інформації про політику університету з питань протидії булінгу та іншим формам дискримінації, сексуальним домаганням та підтримки рівності; проведення навчання і заходів профілактичного спрямування серед учасників і учасниць освітнього процесу щодо попередження булінгу та інших форм дискримінації, насильства, зокрема гендерно зумовленого, сексуальних домагань і забезпечення рівності.

2.14. Якщо Комісія не виявила порушення, таке рішення фіксується у протоколі внутрішнього розслідування та реєструється згідно процедур і доводиться до відома учасників процесу.

2.15. Якщо заявник (заявниця) на будь-якому етапі розгляду скарги бажає її відкликати, Комісія має зафіксувати таке бажання, з'ясувати причини такого рішення, повідомити його (її) про наслідки прийнятого рішення.

3. Порядок застосування заходів виховного впливу у Черкаському державному технологічному університеті

3.1. Заходи виховного впливу застосування для відновлення та нормалізації відносин між учасниками освітнього процесу після випадку булінгу (цькування) з метою створення освітнього середовища, сприятливого для навчання та роботи.

3.2. Заходи виховного впливу застосовуються у разі наявності факту булінгу (цькування) по відношенню до кривдника, потерпілого та свідків.

3.3. Заходи виховного впливу мають забезпечувати дотримання прав та інтересів сторін булінгу (цькування), необхідне виховання та освіти, соціальну та психолого-педагогічну допомогу.

3.4. Заходи виховного впливу реалізуються педагогічними, науково-педагогічними працівниками ЧДТУ із залученням необхідних фахівців із наданням правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги.

3.5. Необхідні заходи виховного впливу визначає та планує Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) у ЧДТУ.

3.6. Педагогічні, науково-педагогічні працівники, які забезпечують освітній процес для групи, в якій зафіксовано випадок булінгу (цькування):

3.6.1. виконують рекомендації Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) у ЧДТУ щодо доцільних методів навчання та організації роботи з неповнолітніми або малолітніми сторонами булінгу (цькування) та їхніми батьками або законними представниками;

3.6.2. виробляють спільно із здобувачами освіти правила взаємодії групи під час освітнього процесу в руслі недискримінації та рівності згідно з Правилами внутрішнього розпорядку ЧДТУ із використанням антидискримінаційних практик.

4. Прикінцеві положення

4.1. Внесення змін та доповнень до цього Порядку здійснюється вченою радою ЧДТУ за поданням ректора чи проректора з гуманітарно-виховних питань і за погодженням із юридичним відділом.

4.2. Порядок розроблений у 3-х примірниках, перший із яких зберігається у юридичному відділі, другий у вченій раді, третій – у відділі кадрів.